

Tot és mentida

Descobrint el cervell

Antonio Rial
Premi Europeu de Divulgació Científica Estudi General 2014
Col·lecció «Sense Fronteres». Editorial Bromera (Alzira, 2015), 160 pàgines

Que la realitat no existeix —o que no existeix com creiem percebre-la— sembla un tòpic més o menys gastat, començant pel famós del mite de la caverna. Ara bé, això mateix —però de manera molt més precisa i radical i amb fets mesurables—, és la conclusió i alhora el punt de partida de la recerca científica més avançada en neurociències, en l'estudi de com percebem, com processa el nostre cervell i com actuem. Un món literalment fascinant, perquè ens endinsa en el que ha estat un altre tòpic filmic: vivim en una realitat paral·lela fabricada pel nostre cervell. El quid de la qüestió és que això no és el problema sinó la solució: habitem un món fals «per culpa» del nostre cervell, però és precisament «gràcies a» aquesta visió parcial i distorsionada que hem sobreviscut com a espècie. Expliquem la paradoxa del cervell més competitiu precisament perquè falsifica la realitat.

Cada segon el cervell rep 400.000 milions de bits, dels quals la memòria només en guarda un 10 %, que, al seu torn, ha de processar en només 13 mil·lèsimes de segon. Aquesta dosi indigerible, per monumental, d'informació que s'ha de desxifrar en un no res, fa que el cervell no puga tant «veure» com «intuir»: que identifique allò que ha percebut confrontant-ho amb conceptes semblants enregistrats en la nostra memòria. L'autoengany forma part de la nostra naturalesa. El cervell construeix primer la realitat. Després, ja reflexionem seleccionant els aspectes que contribueixen a reafirmar els nostres pensaments previs. La major part de la nostra activitat mental està automatitzada, tant la que portem de sèrie, escrita en el genoma, com la que adquirim en l'aprenentatge. La raó: aprendre requereix establir noves connexions, cosa que consumeix molta energia. Però aquest òrgan de menys d'1,5 kg de pes, que té 100.000 milions de neurones, cadascuna de les quals és capaç d'establir unes 10.000 connexions, es resisteix a canviar, que vol dir gastar més energia. I té tendència a mantenir només

les connexions imprescindibles que ens ajuden a sobreviure. La resta, va en automàtic. Cadascun de nosaltres venim millor o pitjor preparats de sèrie per dur a terme unes tasques i no unes altres. És durant els cinc primers anys de vida quan el cervell creix de pressa fins a arribar al 90 % del volum. Aquesta etapa és clau en el desenvolupament de les nostres capacitats, perquè és quan s'estableixen la major part de les connexions que restaran per sempre. Però —atenció, lector, que després de tanta «mentida» vénen les bones notícies!— hi ha persones que descobreixen un talent ocult després de jubilar-se i, a més, tal com afirma Rial, tots tenim algun talent. Ni que siga per descobrir-ho a temps i per assaborir el plaer de penetrar en aquest món intrigant, semiocult i paral·lel del cervell, bé paga la pena endinsar-se en *Descobrint el cervell* d'Antonio Rial, conductor del programa «Secretos del cerebro» a RNE. Milions de connexions de les teues neurones t'ho agrairan.

Soledat Rubio

La transformació digital

La digitalització de l'Altre

Els reptes de la democràcia en l'era del ciberespai
Carlos M. Ruiz Caballero
XXXI Premi d'Assaig Josep Vallverdú 2014
Col·lecció «Argent Viu». Pagès editors (Lleida, 2015), 160 pàgines

Fa molts anys que parlem de noves tecnologies. Tants, que ja no en són gaire, de noves. Podem, doncs, començar-ne a constatar els efectes. Carlos Ruiz, periodista i professor d'ètica de la comunicació a la Universitat Ramon Llull, dedica aquest assaig a analitzar-ne alguns. *La digitalització de l'Altre* radiografia el terreny que l'espai digital ofereix als mitjans de comunicació, un terreny que propicia una relació entre el públic i els mitjans diferent que no era en l'espai analògic, diferent sobretot pel que comporta políticament. Hi ha un exemple eloqüent d'aquesta transformació: els recursos 2.0. Sembla una evolució natural que el que en el món dels diaris de paper era la finestra oberta a l'opinió dels lectors, les cartes al director, hagi evolucionat i s'hagi ampliat en els diaris digitals sota la forma de fòrum de comentaris

i debat al peu de cada notícia. Ara bé, la dinàmica pròpia de l'espai 2.0 fa molt difícil que cap capçalera es pugui fer en la pràctica responsable, no de l'opinió que s'hi expressa, sinó del to i el registre de les intervencions. Aleshores, què han de fer els mitjans? Filtrar i editar els missatges per evitar que desvirtuïn el valor de la capçalera que els aixopluga? Caldrien més recursos dels que no hi haurà mai disponibles. I fer-ho podria ser percebut com un gest de censura. Perquè el ciberespai potencia en el lector la il·lusió que pot participar i participa efectivament en la construcció de la informació. Però, pel que s'ha vist fins ara, això no és sinó una il·lusió que posa el periodisme en crisi entre la seva funció tradicional com a emissor gairebé del tot unidireccional i el nou paper actiu del ciutadà-consumidor, com més va més avesat a la interacció compulsiva. Carlos Ruiz analitza, a partir de treball de camp sobre la conversa 2.0 dels lectors en edicions digitals de la premsa, les fronteres de l'espai mediàtic digital i l'efecte en l'espai social, moral, polític.

Un efecte que es pot resumir gairebé amb un joc de paraules: els mitjans cada dia poden treballar menys per «l'interès públic» i han de sucumbir més a «la temptació de l'interès del públic» (això és, «el més vist, el més llegit»). El ciberespai, amb tot el seu potencial d'estímul i possibilitats, sembla el domini de les paradoxes. Ens ofereix un immens espai de llibertat i, quan creiem que ens l'hem fet nostre, ens adonem que hi som del tot captius. Ens dona accés, en aparença, en teoria, a la suma del coneixement; però acabem tenint-hi una relació superficial, banalitzadora, trista. Ruiz ho mostra, sense dramatisme. I deixa oberta l'esperança que no ens hi conformem, que el periodisme no s'hi conformi. Cal veure si hi serem a temps. O si, per contra, el ciberespai i les eines que ens permeten accedir-hi ens han transformat fins a atrofiar alguna de les antigues capacitats i hipertrofiar-ne d'altres o de noves. Perquè, estem segurs que som exactament com érem *abans*?

Oriol Izquierdo